

Krsek, Ivo

Výzkum moravského rokokového malířství

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. F, Řada uměnovědná.
1957, vol. 6, iss. F1, pp. 106-107

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110546>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

držovat jednotu v kritické ediční technice, ve vydavatelských zprávách a předmluvách. Je nevhodné, že v některých svazcích jsou revísní zprávy příliš krátké nebo že vůbec někdy nejsou překládány do cizích jazyků. Měla by se někdy zvýšit též jazyková úroveň jejich překladů, zvláště v ruštině a francouzštině. Víme, že tyto potíže jsou namnoze způsobovány i vnějšími okolnostmi (nedostatek papíru, nedostatek času pro korektury) a na druhé straně zase skutečností, že hlavní redaktor sídlí v Brně, kdežto překlady zajišťuje pražské nakladatelství přímo u tamějších filologů; korektury však docházejí nikoli těmto překladatelům, ale pouze redaktorovi.

Konečně by jistě prospělo rozšířit celou sbírku i na oblast české hudby středověké a renesanční, jakož i důsledněji rozšiřovat též okruh spolupracovníků z řad musikologů i odborníků z praxe.

Pres tyto celkem nikoli podstatné poznámky patří však edice *Musica antiqua bohemica* k našim representačním sbírkám, které snesou i přísné mezinárodní hledisko. O jejím významu pro propagaci naší staré hudby u nás i v cizině není myslím třeba hovořit. Kéž by však ještě hlouběji a podstatněji stala se i součástí repertoáru předních našich i zahraničních reprodukcí umělců!

Rudolf Pečman

Kniha o Leoši Janáčkově v němčině a angličtině. Pražské nakladatelství Artia vydává pro zahraničí vedle mnoha děl z různých oborů též české hudebniny a v překladech knihy o českých skladatelích. Tak z nejdůležitějších knižních prací musikologických vyšly nebo jsou v tisku na příklad studie Otakara Šourka o Ant. Dvořákově, práce Františka Bartoše „Bedřich Smetana ve vzpomínkách a dopisech“, janáčkovská monografie od Jaroslava Vogla a paměti Jos. B. Foerstra „Poutník“.

K těmto knihám se řadí i publikace *Leoš Janáček in Briefen und Erinnerungen* (ausgewählt, mit Beiträgen und Anmerkungen versehen von Bohumír Štědroň. Str. 248, 25 obr. příloh, notové ukázky; Artia, Praha 1955; německý překlad *Ilse Schwarz-Turnovská*. Vyšlo též anglicky v překladu *Geraldine Thomsenové*).

Kniha je podstatně rozšířená a přepracovaná překlad původního českého vydání (Topičova edice, Praha 1946, str. 300, 12 obraz. příloh, notové ukázky) a shrnuje výběr z janáčkovské korespondence a vzpomínek na L. Janáčka, a to tak, že zahraničnickému čtenáři vyvstane plastický obraz Janáčkovy života a díla v jeho vývojové posloupnosti. V knize nalezneme na příklad oddíly o Janáčkově dětství a studijních letech, o Janáčkově-dirigen-tovi, pedagogovi, theoretikovi, kritikovi atd., ale též důležité kapitoly o Janáčkově slovanství, o boji o Její pastorkyňu a o Janáčkově protestním postoji k národnostnímu a sociálnímu útlaku rakouskému.

Kniha usiluje o to, aby na přísném vědeckém základě rozvinula před zahraničnickým čtenářem životní osudy velkého skladatele a poukázala na mnohostrannost a osobitost Janáčkovu, na jeho nezlomný charakter i samorostlost, na lidový základ jeho genia i jeho hudební mluvy. Štědroňův výbor není pouze soubor mechanicky seřazených dopisů a vzpomínek, ale je doplněn vědecky spolehlivým spojovacím textem a řadou podčárových poznámek: Pro zahraničí má velký význam uvedení seznamu Janáčkových skladeb a úprav, přehled janáčkovských pramenů v chronologickém pořadí (autobiografie, korespondence a hlavní literární a hudebně theoretická díla L. Janáčka) a přehled literatury o L. Janáčkově do r. 1954. Nechybí ani seznam dopisů uvedených v knize, který je sestaven podle adresátů a odesílatelů.

Dá se tedy plně předpokládat, že takto pečlivě vybavená kniha splní v plné/míře své poslání v zahraničí a podá přehledný a vědecký názor na osobnost našeho velkého skladatele. Oba cizojazyčné překlady vítáme zvláště nyní, kdy se o hudební dílo Janáčkově jeví tak zvýšený zájem v celém světě.

Rudolf Pečman

Výzkum moravského rokokového malířství. Autor zprávy pracuje od roku 1953 na výzkum moravského malířství druhé poloviny XVIII. století. V letech 1953—1955 provedl výzkum díla Frant. Ant. Šebesty-Sebastiniho a Jos. Ign. Sadlera. Výsledky byly publikovány v monografii F. A. Sebastini (Olomouc, 1956) a v článku *Obrazy Josefa Ignáce Sadlera (Sattlera) ve Slezském museu v Opavě* (Časopis Slezského musea v Opavě IV, 1955). Výzkum pokračoval v roce 1956 v okrese Sternberk, Zábrěh a Šumperk. Štědem zájmu byl zejména uničovský malíř Ignác Oderlitzký (1710—1761), na jehož dílo upozornil nedávno V. Jůza v diplomní práci *Farní kostel Nejsv. Trojice v Kopřivně a jeho výzdoba* (Filos. fakulta PU, Olomouc, 1954). Byly prostudovány Oderlitzkého freskové cykly ve farním kostele v Kopřivně u Šumperka, malované mezi lety 1751—1754, v kostelíku sv. Barbory v Šumperku z roku 1755 a oltární obrazy v kapli v Hynčicích

(okr. Šumperk). Malířova činnost v Uničově zůstala zatím nevyjasněna. Jelikož zajímavé dílo Ign. Oderlitzkého nebylo zatím publikováno, bude snad na místě upozornit stručně na některé příznačné rysy jeho umění.

Malby Oderlitzkého, který zřejmě neprošel dílnou žádného z významných moravských, případně rakouských malířů, dokazují, jak principy rokoka zdomácněly v široké moravské tvorbě doby po polovině XVIII. století. Oderlitzký sice nezapře svůj provinciální, ba lidový původ, při tom se mu však podivuhodně daří některé typicky rokokové zjemnělé motivy. Dovede namalovat velmi křehce atmosférickou krajinu, ať ji již používá jako širokého, rozlehlého pozadí biblických scén nebo ji dává spatřit oknem (na př. za postavami církevních Otců v klenebních výsečích v Koprivně). S velkým zálibením maluje drobná zátiší, která doprovázejí figury, nebo oživuje své scény malebnými dějovými epizodami (na př. Zázrak s měděným hadem na poušti na fresce v Šumperku). Má také smysl pro věci a děje jen jakoby zahlédnuté, jejichž prchavý charakter dovede zdůraznit měkkým osvětlením, případně i rukopisně velmi volnou skvrnovou technikou (zejména pestrá odpočívající karavana na fresce Návštěva Hospodina u Abrahama na klenbě kněžiště v Koprivně, zahlédnutá jen mezerou mezi figurami popředí a nadto ještě zpola zakrytá terénní vlnou). Hovornost rokoka, jeho sklon k líčení zajímavých podrobností, žánrových detailů, vyhovuje zřejmě lidovým elementům v povaze tvorby Oderlitzkého. Projevuje se to oblibou žánrových postav, ale zejména kupením hor, měst, řek, vegetace a rozmanitých detailů v krajině. Dochází až k jakési naivní kompoziční addici, k povídacému skládání celku z jednotlivostí. Velká klenební scéna Vztyčení kříže v Šumperku není perspektivně pojata z jediného zorného bodu nebo alespoň jednotně komponována, nýbrž je sestavována z jednotlivých figur, ze skupin a z okolní přírody. Ještě ve větší míře to platí o koprivenské fresce Návštěva Hospodina u Abrahama.

Výzkumem byla zachycena také skupina obrazů blízkých sice dílu Oderlitzkého (především typy postav), ale slohově pokročilejších: jsou to obrazy sv. Rodiny a Vyučování P. Marie na bočních oltářích v Koprivně a křížová cesta ve farním kostele sv. Petra a Pavla v Dolním Bohdíkově (okr. Šumperk), která pochází z doby kolem roku 1770. Slohově velmi pozoruhodné bohdíkovské obrazy jsou typickými representanty pozdně rokokové malby. Nápadný subjektivismus, snaha o umělecky výstřední účín zatlačuje v některých z nich tradiční náboženský obsah pašijových scén do pozadí. Zejména VI. zastavení (Kristus a Veronika) překvapuje fantastickými klikatými záblesky světla na temně zeleném šatě Kristově, který je stejně jako pestré roucho Veroničino podrobeni pronikavé deformaci. Obdobný „pozdně slohový“ ráz jako bohdíkovská křížová cesta má křížová cesta ve filiálním kostele sv. Barbory v Zábřehu, která patří s křížovou cestou farního kostela sv. Floriána v Oskavě (okr. Sternberk), plnou žánrových figurek, k nejzajímavějším nálezům výzkumu.

Některé tvary bohdíkovské a do jisté míry i zábřežské křížové cesty působí dojmem jako by se expresivní vůle k deformaci, jejíž obdoby v soudobé vídeňské tvorbě najdeme zejména v díle mladého F. A. Maulbertsche, Jana Bergla a F. Sigrista, spojovala s jakousi neumělostí, případně s deformacemi spíše rustikálního, zlidovělého rázu. Lidové názvuky se však v Bohdíkově a v Zábřehu omezují spíše jen na oblast formy; nepronikají do způsobu vypravování, jak tomu je v současných křížových cestách F. A. Sebastiniho a do jisté míry také u opavského Ign. Günthera, u nichž se rafinovaný rokokový luminisismus spojuje s naivním lidským citem a s lidovou povídacostí. Přece jsou však křížové cesty v Bohdíkově a v Zábřehu zajímavé památky z konce barokní éry a feudální epochy. Jsou dokladem, jak na sklonku XVIII. století za vzestupu lidových vrstev, v době josefinismu, v období velkého rozkvětu lidového umění, vnikají lidové elementy i do vysokého umění a jak se často mísí s „pozdně slohovým“ subjektivismem, typickým pro díla doznívajícího baroka.

Ivo Krsek

Marburger Jahrbuch für Kunstwissenschaft 13—16 (1944—1955). Řídili profesor Richard Hamann a dr. Frieda Dettweiler (13—15) a prof. Richard H. L. Hamann—Mac Lean a dr. Frieda Dettweiler (16). Vydal Kunstgeschichtliches Seminar der Universität Marburg.

Poněvadž jde o ročníky, dostupné v našich knihovnách jen velmi nesnadno, uvádím pro informaci jejich obsah v plném rozsahu:

Roč. 13 (1944): K. Albiker, Form und Inhalt im Kunstwerk; G. von Merhart, Drei Krieger; E. Dinkler, Das Bema zu Korinth; G. Kaschnitz-Weinberg, Über den Begriff des Mittelmeeres in der vorchristlichen Kunst; E. Wechsler, Das Prinzip der geistigen Ordnung in der Kastilianischen Literatur und Kunst; R. Kautsch, Kämpfer und Kapelle der Krypta zu Unterregenbach; H. Becken, Zwei Triumphkruzifixe des 13. Jahrhunderts